

พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว
พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้า ๆ สั่งว่า
โดยที่คณะราษฎรได้ขอเรื่องไว้ให้อยู่ใต้ธรรมนูญการปกครอง
แผ่นดินสยาม เพื่อบ้านเมืองจะได้เจริญขึ้น และ
โดยที่ได้ทรงยอมรับตามคำขอเรื่องของคณะราษฎร
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้น
ไว้โดยมาตราต่อไปนี้

หมวด ๑

ข้อความทั่วไป

มาตรา ๑ อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎร
ทั้งหลาย

มาตรา ๒ ให้มีบุคคลและคณะบุคคลที่จะกล่าวต่อไปนี้
เป็นผู้ใช้อำนาจแทนราษฎรตามที่ได้กล่าวต่อไปในธรรมนูญ
คือ

- ๑ กษัตริย์
- ๒ สถาผู้แทนราษฎร
- ๓ คณะกรรมการราษฎร
- ๔ ศาล

หมวด ๒

กษัตริย์

มาตรา ๓ กษัตริย์เป็นประมุขสูงสุดของประเทศ พระ
ราชบัญญัติก็ดี คำวินิจฉัยของศาลก็ดี การอื่น ๆ ซึ่งจะมีบท
กฎหมายระบุไว้โดยเฉพาะก็ดี จะต้องกระทำในนามของ
กษัตริย์

มาตรา ๔ ผู้เป็นกษัตริย์ของประเทศ คือพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การสืบ

วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๕ หน้า ๑๖๘

มอดกให้ให้ เป็นไป ตามกฎมณ เทียรบาลว่าด้วยการสืบราช
สันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ และด้วยความเห็นชอบของสภาผู้
แทนราษฎร

มาตรา ๕ ถ้ากษัตริย์มีเหตุจำเป็นชั่วคราวที่จะทำหน้าที่
ไม่ได้ หรือไม่อยู่ในพระนคร ให้คณะกรรมการราษฎรเป็น
ผู้ใช้สิทธิแทน

มาตรา ๖ กษัตริย์จะถูกฟ้องร้องคดีอาชญาภัยในศาลไม่ได้
เป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรจะวินิจฉัย

มาตรา ๗ การกระทำใดๆ ของกษัตริย์ต้องมีกรรมการราษฎร
ผู้หนึ่งผู้ใดลงนามด้วย โดยได้รับความยินยอมของคณะ
กรรมการราษฎรจึงจะใช้ได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ

หมวด ๓

สภาผู้แทนราษฎร

ส่วนที่ ๑

อำนาจและหน้าที่

มาตรา ๘ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจออกพระราชบัญญัติ
ทั้งหลาย พระราชบัญญัตินั้นเมื่อกษัตริย์ได้ประกาศให้ใช้
แล้ว ให้เป็นอันใช้บังคับได้

ถ้ากษัตริย์มิได้ประกาศให้ใช้พระราชบัญญัตินั้นภายในกำหนด ๗ วันนับแต่วันที่ได้รับพระราชบัญญัตินั้นจากสภา โดยแสดงเหตุผลที่ไม่ยอมทรงลงพระนาม ก็มีอำนาจส่งพระราชบัญญัตินั้นคืนมายังสภา เพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ถ้าสภาลงมติยืนยันตามมติเดิม กษัตริย์ไม่เห็นพ้องด้วย สภามีอำนาจออกประกาศพระราชบัญญัตินั้นให้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๕ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจดูแลควบคุมกิจการของประเทศ และมีอำนาจประชุมกันถอดถอนกรรมการราษฎรหรือพนักงานรัฐบาลผู้หนึ่งผู้ใดก็ได้

ส่วนที่ ๒

ผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๐ สมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นไปตามกาลสมัยดังนี้

สมัยที่ ๑

นับแต่วันใช้ธรรมนูญนี้เป็นต้นไปจนกว่าจะถึงเวลาที่สมาชิกในสมัยที่ ๒ จะเข้ารับตำแหน่งให้คณะราษฎรซึ่งมีคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารเป็นผู้ใช้อำนาจแทนจัดตั้งผู้แทนราษฎรชั่วคราวขึ้นเป็นจำนวน ๑๐ นายเป็นสมาชิกในสภา

ภายในเวลา
เรียบร้อย สม
ร่วมกัน คือ

ประเภท
นาย ถ้าจึง
จังหวัดนั้นแล้ว
เศษของ ๑๐

ประเภท
เท่ากับสมาชิก
ผู้ใดจะคงเป็
เลือกบุคคล

เมื่อจำ
ปถมศึกษาไป
เกิน ๑๐ ปี
ราษฎรจะด้
ประเภทที่ ๑

สมัยที่ ๒

ภายในเวลา ๖ เดือนหรือจนกว่าการจัดประเทศเป็นปกติ
เรียบร้อย สมาชิกในสภาจะต้องมีบุคคล ๒ ประเภททำกิจการ
ร่วมกัน คือ

ประเภทที่ ๑ ผู้แทนซึ่งราษฎรจะได้เลือกขึ้นจังหวัดละ ๑
นาย ถ้าจังหวัดใดมีสมาชิกเกินกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน ให้
จังหวัดนั้นเลือกผู้แทนเพิ่มขึ้นอีก ๑ นายทุกๆ ๑๐๐,๐๐๐ นั้น
เศษของ ๑๐๐,๐๐๐ ถ้าเกินกว่าครึ่งให้นับเพิ่มขึ้นอีก ๑

ประเภทที่ ๒ ผู้เป็นสมาชิกอยู่แล้วในสมัยที่ ๑ มีจำนวน
เท่ากับสมาชิกประเภทที่ ๑ ถ้าจำนวนเกินให้เลือกกันเองว่า
ผู้ใดจะคงเป็นสมาชิกต่อไป ถ้าจำนวนขาดให้ผู้ที่มิได้อยู่
เลือกบุคคลใด ๆ เข้าแทนจนครบ

สมัยที่ ๓

เมื่อจำนวนราษฎรทั่วพระราชอาณาเขตได้สอบไล่วิชา
ประถมศึกษาได้เป็นจำนวนเกินกว่าครึ่ง และอย่างช้าต้องไม่
เกิน ๑๐ ปี นับแต่วันใช้ธรรมนูญนี้ สมาชิกในสภาผู้แทน
ราษฎรจะต้องเป็นผู้ที่ราษฎรได้เลือกตั้งขึ้นเองทั้งตลเศยัง
ประเภทที่ ๒ เป็นอันไม่มีอีกต่อไป

มกภ

มาตรา ๑๑ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้แทน
ประเภทที่ ๑ คือ

๑ สอดไล่วิชาการเมืองได้ตามหลักสูตรซึ่งสภาจะได้
ตั้งขึ้นไว้

๒ มีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์

๓ ไม่เป็นผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถ

๔ ไม่ถูกศาลพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิในการรับเลือก

๕ ต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย

๖ ฉะเพาะผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้แทนประเภทที่ ๑ ใน
สมัยที่ ๒ จะต้องได้รับความเห็นชอบของสมาชิกในสมัยที่ ๑
เสียก่อนว่าเป็นผู้ที่ไม่ควรสงสัยว่าจะนำมาซึ่งความไม่เรียบร้อย

มาตรา ๑๒ การเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๑ ที่ ๒ ให้ทำ
ดังนี้

๑. ราษฎรในหมู่บ้านเลือกผู้แทนเพื่อออกเสียงตั้งผู้แทน
ตำบล

๒. ผู้แทนหมู่บ้านเลือกผู้แทนตำบล

ในสนธิ

พระนครฝ่ายทหารเป็นผู้แทนตำบล เป็นผู้เลือกตั้ง สมาชิกใน สภาผู้แทน
ชั่วคราวขึ้นเป็นจำนวน ๙

วันที่ ๒๗

ก
หลังโจ
โดยตร

ม

ละ ๔ โ

แม่ผู้แ

ออกจา

ตำแหน่ง

ถ้า

ออกตาม

แต่ผู้แทน

ที่ผู้ออก

มา

นี้ ย่อม

๑.

๒.

๓.

๔.

วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๕ หน้า ๑๗๒

การเลือกตั้งสมาชิกในสมัยที่ ๓ จะมีกฎหมายบัญญัติภายหลังโดยจะดำเนินการที่ให้สมาชิกได้เลือกตั้งผู้แทนในสภาโดยตรง

มาตรา ๑๓ ผู้แทนประเภทที่ ๑ จะอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ ๔ ปีนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง แต่เมื่อถึงสมัยที่ ๓ แล้วแม้ผู้แทนในสมัยที่ ๒ จะได้อยู่ในตำแหน่งไม่ถึง ๔ ปีก็ดี ต้องออกจากตำแหน่งนับแต่วันที่ผู้แทนในสมัยที่ ๓ ได้เข้ารับตำแหน่ง

ถ้าตำแหน่งผู้แทนว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราวออกตามเวร ให้สมาชิกเลือกผู้อื่นตั้งขึ้นใหม่ให้เต็มที่ว่าง แต่ผู้แทนใหม่มีเวลาอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาที่ผู้ออกไปนั้นชอบที่จะอยู่ได้

มาตรา ๑๔ ราษฎรไม่ว่าเพศใดเมื่อมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงมติเลือกผู้แทนหมู่บ้านได้ คือ

๑. มีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์
๒. ไม่เป็นผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถ
๓. ไม่ถูกศาลพิพากษาให้เสียสิทธิในการออกเสียง
๔. ต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย

เล่ม ๔๕ หน้า ๑๗๓ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕

คุณสมบัติของผู้แทนหมู่บ้านและผู้แทนตำบลให้เป็นไป
เหมือนดังมาตรา ๑๑

มาตรา ๑๕ การเลือกตั้งผู้แทนใด ๆ ให้ถือตามคะแนน
เสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้มีการเลือกตั้งครั้งที่ ๒
ถ้าครั้งที่ ๒ มีคะแนนเสียงเท่ากันให้ตั้งคนกลาง ออกเสียงชี้
ขาด และให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนกลางไว้

มาตรา ๑๖ ผู้แทนนอกจากถึงเวร จะต้องออกจาก
ตำแหน่ง ให้นับว่าขาดจากตำแหน่ง เมื่อขาดคุณสมบัติดัง
กล่าวไว้ในมาตรา ๑๑ ใดอย่างหนึ่ง หรือเมื่อตาย หรือ
เมื่อสภาได้ไต่สวนจนชี้ให้ออกในเมื่อสภาเห็นว่าเป็นผู้ทำความ
เสื่อมเสียให้แก่สภา

มาตรา ๑๗ การฟ้องร้องสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎร
เป็นคดีอาชญาซึ่งโรงศาลจะต้องได้รับ อนุญาตจากสภาก่อน
ศาลจึงจะรับฟ้องได้

ส่วนที่ ๓

ระเบียบการประชุม

มาตรา ๑๘ ให้สมาชิกเลือกกันขึ้นเป็นประธานของ
สภา ๑ นายมีหน้าที่ดำเนินการของสภา และมีรองประธาน

๑ นายเป็นผู้ทำการแทน เมื่อประธานมีเหตุขัดข้องชั่วคราวที่จะทำหน้าที่ได้

มาตรา ๑๕ เมื่อประธานไม่อยู่ หรือไม่สามารถมาได้ ก็ให้รองประธานเป็นผู้รักษาความเรียบร้อยในสภา และจัดการให้ได้ปรึกษาหารือกันตามระเบียบ

มาตรา ๒๐ ถ้าประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ทั้ง ๒ คนก็ให้สมาชิกที่มาประชุมเลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานคนหนึ่งชั่วคราวประชมนั้น

มาตรา ๒๑ การประชุมปกติให้เป็นหน้าที่ของสภาเป็นผู้กำหนด

การประชุมพิเศษจะมีได้ต่อเมื่อสมาชิกมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่า ๑๕ คนได้ร้องขอหรือคณะกรรมการราษฎรได้ร้องขอให้เรียกประชุม การนัดประชุมพิเศษ ประธานหรือผู้ทำการแทนประธานเป็นผู้สั่งนัด

มาตรา ๒๒ การประชุมทุกคราวต้องมีสมาชิกมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุมปรึกษาการได้

มาตรา ๒๓ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษานั้น ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียง

หนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ผู้เป็นประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๒๔ สมาชิกไม่ต้องรับผิดชอบในถ้อยคำใดๆ ที่ได้กล่าวหรือแสดงเป็นความเห็นหรือในการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุม ผู้หนึ่งผู้ใดจะว่ากล่าวฟ้องร้องเพราะเหตุนี้หาได้ไม่

มาตรา ๒๕ ในการประชุมทุกคราวประธานต้องสั่งให้เจ้าหน้าที่ประจำในสภาจรรยาจนรักษาไว้ และเสนอเพื่อให้สมาชิกได้ตรวจแก้ไขรับรอง แล้วให้ผู้เป็นประธานในที่ประชุมลงนามกำกับไว้

มาตรา ๒๖ สภามีอำนาจตั้งอนุกรรมการเพื่อทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้สอบสวนพิจารณาทำความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นเสนอต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อปรึกษาหารือตกลงอีกชั้นหนึ่งก็ได้ ประธานอนุกรรมการนั้นเมื่อสภาไม่ได้ตั้งก็ให้อนุกรรมการเลือกกันเองตั้งขึ้นเป็นประธานได้

อนุกรรมการมีอำนาจเชิญบุคคลใดๆ มาชี้แจงแสดงความคิดเห็นได้ อนุกรรมการและผู้เชิญมาได้รับสิทธิในถนนแสดงความคิดเห็นตามมาตรา ๒๔

ในการประชุมไม่น้อยกว่า ๓ แต่อนุกรรมการประชุมแต่ ๒

มาตรา ๒ เพื่อดำเนินการอันโลภมิใช่ข้อบังคับธรรมนูญนี้

มาตรา ๑ ดำเนินการให้
มาตรา ๒ เรียกประชุมส
ราษฎรเห็นสม
ฉุกเฉินนั้นๆ
รับรอง

ดา
พระ
ชวค

วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๕ หน้า ๑๗๖

ในการประชุมอนุกรรมการนั้นต้องมีอนุกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่า ๓ นายจึงจะเป็นองค์ประชุมปรึกษาการได้ เว้นแต่อนุกรรมการนั้นจะมีจำนวนตั้งขึ้นเพียง ๓ คน เมื่อมาประชุมแต่ ๒ คนก็ให้นับว่าเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๒๗ สภามีอำนาจตั้งระเบียบการปรึกษาหารือ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามธรรมนูญนี้ (ในชั้นแรกนี้ให้อนุโลมใช้ข้อบังคับสภากรรมการองคมนตรีเฉพาะที่ไม่ขัดกับธรรมนูญนี้ไปพลางก่อน)

หมวดที่ ๔

คณะกรรมการราษฎร

ส่วนที่ ๑

อำนาจและหน้าที่

มาตรา ๒๘ คณะกรรมการราษฎรมีอำนาจและหน้าที่ ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภา

มาตรา ๒๙ ถ้ามีการฉุกเฉินเกิดขึ้นซึ่งคณะกรรมการจะเรียกประชุมสภาราษฎรให้ทันที่วงที่มีได้ และคณะกรรมการราษฎรเห็นสมควรจะต้องออกกฎหมาย เพื่อให้เหมาะแก่การฉุกเฉินนั้นๆ ก็ทำได้ แต่จะต้องรับนำกฎหมายนั้นขึ้นให้สภารับรอง

มาตรา ๓๐ คณะกรรมการราษฎร มีอำนาจให้อภัยโทษ แต่ให้นำความขึ้นขอพระบรมราชานุญาตเสียก่อน

มาตรา ๓๑ ให้เสนาบดีกระทรวงต่างๆ เป็นผู้รับผิดชอบ ต่อคณะกรรมการราษฎรในกิจการทั้งปวง

สิ่งใดซึ่งเป็นการฝ่าฝืนต่อคำสั่งหรือระเบียบการของคณะกรรมการราษฎร หรือกระทำไปโดยธรรมเนียมไม่อนุญาตให้ทำได้ ให้ถือว่ากรณีนั้นเป็นโมฆะ/

ส่วนที่ ๒

กรรมการราษฎรและเจ้าหน้าที่ประจำ

มาตรา ๓๒ คณะกรรมการราษฎรประกอบด้วยประธาน กรรมการราษฎร ๑ นาย และกรรมการราษฎร ๑๔ นาย รวมเป็น ๑๕ นาย

มาตรา ๓๓ ให้สภาเลือกตั้งสมาชิกในสภาผู้ ๑ ขึ้นเป็น ประธานกรรมการ และให้ผู้เป็นประธานนั้นเลือกสมาชิกใน สภาอีก ๑๔ นายเพื่อเป็นกรรมการ การเลือกนี้เมื่อได้รับความเห็นชอบของสภาแล้ว ให้ถือว่าผู้ที่ได้รับเลือกนั้น ๆ เป็นกรรมการของสภา ในเมื่อสภาเห็นว่ากรรมการมิได้ดำเนินการ ตามรัฐประศาสนบายของสภา สภามีอำนาจเชิญ กรรมการให้ออกจากหน้าที่ แล้วเลือกตั้งใหม่ตามที่กล่าวใน ตอนนั้น

มาตรา ๓๔ กรรมการ นั้นนี้ขาดคุณสมบัติก็ ตาม หรือตายก็ ตาม ตำแหน่งนั้น ๆ

ในเมื่อสภาได้เลือก กำหนดอายุตำแหน่งนี้ หมดกำหนดอายุตำแหน่ง

มาตรา ๓๕ การตั้ง พระราชอำนาจของกษัตริย์ โดยตามคำแนะนำของ

มาตรา ๓๖ การเจ ของกรรมการผู้แทนรา การนี้ได้

การเจรจาได้ดำเนินการ บังคมทุกกษัตริย์ทรงพระ การให้สัตยาบัน

อำนาจของกษัตริย์ แนะนำของกรรมการ

มาตรา ๓๔ กรรมการคนใดมีเหตุอันกระทำให้กรรมการ
คนนั้นขาดคุณสมบัติอันกำหนดไว้สำหรับผู้แทนในมาตรา ๑๑
ก็ตาม หรือตายก็ตาม ให้สภาเลือกกรรมการแทนสำหรับ
ตำแหน่งนั้น ๆ

ในเมื่อสภาได้เลือกตั้งกรรมการแล้ว สภาชุดนั้นหมด
กำหนดอายุตำแหน่งเมื่อใด ให้ถือว่ากรรมการชุดนั้นย่อม
หมดกำหนดอายุตำแหน่งด้วย

มาตรา ๓๕ การตั้งการถอดตำแหน่งเสนาบดี ย่อมเป็น
พระราชอำนาจของกษัตริย์ พระราชอำนาจนี้จะทรงใช้แต่
โดยตามคำแนะนำของคณะกรรมการราษฎร

มาตรา ๓๖ การเจรจาการเมืองกับต่างประเทศเป็นหน้าที่
ของกรรมการผู้แทนราษฎร และกรรมการอาจตั้งผู้แทนเพื่อ
การนี้ได้

การเจรจาได้ดำเนินไปประการใดให้กรรมการรายงานกราบ
บังคมทูลกษัตริย์ทรงทราบ

การให้สัตยาบันสัญญาทางพระราชไมตรี เป็นพระราช
อำนาจของกษัตริย์ แต่จะทรงใช้พระราชอำนาจนี้ตามคำ
แนะนำของกรรมการราษฎร

พฤษภาคม ๒๔๗๕

ให้ถือภัยโทษ

ผู้รับผิดชอบ

การของคณะ
อนุญาตให้ทำ

ด้วยประธาน

มกราคม ๑๔ นาย

ผู้ ๑ ขึ้นเป็น

ออกสมาชิกใน

กันเมื่อได้รับ

รับเลือกนั้น ๆ

การมิได้ดำเนิน

ามีอำนาจเชิญ

ตามที่กล่าวใน

มาตรา ๓๗ การประกาศสงครามเป็นพระราชอำนาจของ
กษัตริย์ แต่จะทรงใช้พระราชอำนาจนี้ตามคำแนะนำของ
กรรมการราษฎร

ส่วนที่ ๓

ระเบียบการประชุม

มาตรา ๓๘ ระเบียบการประชุมของคณะกรรมการราษฎร
ให้อนุโลมตามที่บัญญัติในหมวดที่ ๓

หมวดที่ ๕

ศาล

มาตรา ๓๙ การระงับข้อพิพาทให้เป็นไปตามกฎหมาย
ที่ใช้อยู่ในเวลานี้

ประกาศมาณวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕
และให้ใช้บังคับได้แต่บัดนี้เป็นต้นไป

(พระบรมนามาภิไธย) ประชาธิปก ป.ร.

วันที่ ๒๕ มิ

มีพระ
มหาประ
ให้ประก
กรรมกา
ผลิตเป็
ต่อไป
๑.
ตำแหน่ง
ปลัดทูล